

Vizitace jako pilíř cisterciáckého řádu. Vizitace jako nástroj kontroly. Vizitace jako místo sváru mezi normativním systémem a mnišským všedním dnem. Vizitace jako pramen pro bližší poznání života v klášteře. Vizitace jako základní pramen pro předloženou práci. Z těchto úhlů jsem se snažila představit vizitační listiny z českých a některých rakouských cisterciáckých klášterů, jež se dochovaly ze 14. století. Jsou to zároveň většinou nejstarší dochované vizitační protokoly vůbec.

Jen malé množství vizitačních protokolů se dochovalo v jejich původní podobě. Není divu, tento pramen neměl pro mnichy trvalou hodnotu, po vzniku nové listiny při následné vizitaci bylo vhodné se jej zbavit, popřípadě druhotně použít. "Kroniky skandálů" nebyly určeny pro uchování v klášteře. Pro české země známe jen tři takové listiny, všechny nás zpravují o klášteře ve Vyšším Brodě. První dvě vizitace zaznamenávají hospodářský stav kláštera, takové již zřejmě stály za uchování, nejsou však vizitačním dokumentem zaznamenávajícím obě roviny kláštera: spiritualia et temporalia. Třetí listina z roku 1381 plně dokazuje tezi o nepotřebnosti vizitačního protokolu po sepsání listiny nové. Z vizitace se stal kus papíru popřípadě pergamenu, který bylo možno jakkoliv jinak využít. "Naše" listina byla vevázána do wilheringského rukopisu ze 14. století mezi předsádku a samotný text rukopisu, vazba je pozdější. Dodnes se nachází v tamní knihovně. Jedná se o jedinečný nález, který má pro studium vizitačních protokolů velký význam. Ani v okolních zemích se moc takových pramenů nevyskytuje.

Ostatní vizitační listiny se staly součástí formulářových sbírek, kam byly opsány, to je uchránilo před úplným zničením. Dochování většiny protokolů touto formou nijak neubírá tomuto významnému prameni k dějinám středověkého mnišství na hodnotě. S náležitě kritickým přístupem je rovnocenným partnerem jakýmkoliv jiným dokumentům a neměl by být proto při studiu opomíjen.